

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național
editată de FUNDATIA „ROMÂNIA DE MÂINE”

Costurile sociale și învățările tranzitiei economice

Academician

Nicolae N.

CONSTANTINESCU,
președintele

Secției de Științe Economice,
Juridice și Sociologie a
Academiei Române,
președintele
Asociației Generale
a Economiștilor
din România

Dezbaterea publică inițiată de Fundația „România de Mâine”, de președintele acesteia, prof.univ.dr. Aurelian Bondrea, rectorul Universității „Spiru Haret”, supunând atenției specialistilor un vast și esențial subiect: **Starea națională după zece ani de tranzitie. România încotro?**¹ invită la incitante și oportune reflectii, la întrebări și răspunsuri de evidentă rezonanță istorică, socială, națională și – de ce nu? – internațională.

Recent, oficiali ai Uniunii, Europene au sugerat și au dorit să afle și ei „încotro se îndreaptă România”. Unul dintre aceștia, și anume Comisarul pentru extinderea Uniunii, caracterizând tranzitie românească, scria transțant că „rădăcina problemelor economice ale țării o reprezintă abordarea ezitantă a reformei economice”, autoritășii și ansamblul societății românești fiind considerate „incapabile să ajungă la un consens asupra reformei și să recunoască aceste

reforme ca esențiale pentru integrarea în Uniunea Europeană”.

Fără a comenta această opinie care are, evident, o anume semnificație, ar fi de subliniat că, în ce ne privește, analizăm tranzitie și reforme, în primul și în primul rând, din perspectiva fundamentală a interesului național, pe care acestea trebuie să-l exprime cât mai lăudabile și direct, să-l servească neabătut, primordial, ca o condiție vitală a inserierii țării în circuitul economic european și mondial.

În ultimii ani, am abordat pe larg, ca preocupare profesională proprie, dar și în cadrul instituțional al Academiei Române și al AGER, problematica tranzitiei economice, desprinzând, ca invitație la noi reflectii și analize în foruri publice și de decizie, câteva învățăminte, în sensul de constatări și concluzii impuse de fapte, de realitatea economică și politică a tranzitiei².

În cadrul dezbatelui de față aș dori să subliniez, pe scurt, unele dintre aceste învățăminte, constatări sau concluzii prin prisma deceniului

care se „închide” în curând și care, în ciuda unui gust amar al oricărui bilanț realist, ar trebui să deschidă noi orizonturi, să „lumineze” răspunsul la îngrijorătoarea interogație istorică națională: **România încotro?**

Unele caracteristici ale economiei românești până în 1989

În preajma implinirii unui deceniu de la răsturnarea din decembrie 1989, oprimă constatare, larg recunoscută, este aceea că modul în care s-a desfășurat până acum în România tranzitie de la economia socialistă de stat la capitalismul sălbatic, dependent și periferic de astăzi, și aruncarea poverii costurilor economice și sociale, cu deosebire asupra majorității zdrobitoare a populației, cea lucrătoare, în timp ce profitorii și mai ales marii profitori constituie o mică minoritate, a încălcă cerințele unei reforme profunde și raționale cu costuri minime și în folosul întregii populații. Încălcarea acestor cerințe explică faptul că niciodată oficialii țării nu au arătat populației largi către ce fel de sistem economic conducei reforma. Nu-i de mirare că tranzitie este însoțită de adâncirea sărăciei, a mizeriei, de subrezirea sănătății unor largi părți ale populației, amenințând cu atacarea bazelor biologice ale naționii, cu ajungerea la una din cele mai înalte mortalități din Europa, la tensiuni sociale care sporesc. (Recentele izbucniri de la Brașov, grevele uneorii categorii sociale, marșurile studențești etc. sunt semnale care nu pot fi ignorate).

(Continuare în pag. 2-3)

Evaluări în plan social

Articol de
prof.univ.dr.
Gheorghe RĂBOACĂ

Paginile 4-5

DEZBATERE PUBLICĂ

sub egida

Institutului de Sociologie și Opinie Publică
din cadrul Fundației „România de Mâine”

Starea națională după zece ani de tranzitie. ROMÂNIA ÎNCOTRO?

O dată cu publicarea articolului **Starea Națională după zece ani de tranzitie. România încotro?**, în ziarul *Adevărul* din 18 octombrie 1999, Institutul de Sociologie și Opinie Publică (I.S.O.P.) din cadrul Fundației „România de Mâine” inițiază o dezbatere publică vizând clarificarea conținutului și consecințelor evenimentelor din 1989.

Această dezbatere, la care sunt rugați să participe oameni de știință din domeniile economiei, sociologiei, culturii, politologiei, publiciști din presa

serisă și din sfera audiovizualului, este dată publicității în paginile revistei „Opinia națională”.

Participanții la dezbatere sunt invitați să transmită intervențiile lor – destinate publicării în „Opinia națională” – la Institutul de Sociologie și Opinie Publică al Fundației „România de Mâine”, din București, Splaiul Independenței nr. 313 (Platforma „Politehnicii”), telefon 410.42.59 sau Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului (sector 4), telefon 330.34.80.

În cadrul dezbatelii au apărut:

• Starea națională după zece ani de tranzitie. ROMÂNIA ÎNCOTRO?

Articol de prof.univ.dr. Aurelian BONDREA

(Adevărul de luni, 18 octombrie 1999 și Opinia națională, nr. 258)

• Repere economice

Articol de prof.univ.dr. Gheorghe ZAMAN, directorul Institutului de Economie Națională (Opinia națională, nr. 261 din 8 noiembrie 1999)

• Repere agricole

Articol de prof.univ.dr.doc. David DAVIDESCU, membru al Academiei Române (Opinia națională, nr. 262 din 15 noiembrie 1999)

• Repere programatice privind agricultura

Articol de dr.ing. Gheorghe STANCIU (Opinia națională, nr. 262 din 15 noiembrie 1999)

În curând va apărea intervenția:

• Prof.univ.dr. Constantin IONETE, membru al Academiei Române, director general al Institutului Național de Cercetări Economice

La Târgul Internațional

„Gaudeamus - Carte de Învățătură”, 1999

au fost lansate cărțile:

• Politica comercială externă a României de prof.univ.dr. Octavian BOTEZ

• România și marile puteri (1918-1933). Documente de prof.univ.dr. Ioan SCURTU

apărute la Editura Fundației „România de Mâine”

Pagina 8

Dezbateră publică sub egida Institutului de Sociologie și Opinie Publică din cadrul Fundației „România de Mâine”

Starea națiunii după zece ani de tranziție. ROMÂNIA ÎNCOTRO?

Costurile sociale și învățările tranziției economice

(Continuare din pag. 1)

În același timp, nu trebuie uitate degradarea alarmantă a producției naționale, pierderea unei mari părți din pietele externe, caracterul profund deficitar al balanței comerciale, risipirea rezervelor valutare rămase de la vechiul regim, contractarea, mai ales pentru consum și pentru echilibrarea balanței de plăti, a unor importante datorii externe, inflația alarmantă etc., etc.

Neîndoios, orice societate nouă, bazată pe economia de piață, este obligată să utilizeze – dar mai bine și mai eficient – forțele productive pe care le-a moștenit de la vechea societate și să asigure în plus progresul și prosperitatea corespunzătoare. În orice caz, o reformă economico-socială ce se face în numele raționalității nu distrugă forțele de producție moștenite și, nepăsând a le înlocui cu altele, să degradeze producția, s-o împingă în degringoladă și, tot vorbind de binefacerile generale ale concurenței, să predea fără luptă propria piață internă și piețele externe pe care le dobândise – tocmai prin concurență calitativă și de preț – în mâinile concurenților străini.

Pentru a se înțelege corect și a se evalua obiectiv drumul parcurs în cei zece ani de tranziție este obligatoriu – economic, dar și moral sau chiar politic – să nu se uite „de unde am pornit”. Este, de aceea, necesar ca, fie și pe scurt, să reamintim unele **caracteristici ale economiei românești până în 1989**.

Astfel, potrivit statisticilor vremii, venitul național anual mediu pe locuitor în România anilor 1925-1934 fusese de 243 de dolari, unul din cele mai mici din Europa (urma Lituania). Nivelul de trai al pădurilor largi ale populației în deceniul al patrulea al secolului XX, chiar potrivit datelor oficiale, era foarte scăzut. **Enciclopedia României**, volumul IV, 1940, la pagina 223 arată că: „Populația rurală și aceea de la periferia orașelor se află într-o stare materială extrem de precară. Mortalitatea este foarte ridicată. Bolile sociale au luat o întindere îngrijorătoare. Numărul mare de analfabeti...”, iar la pagina 938 preciza că în anul 1938 salariul real era cu mult sub nivelul celui din 1934; în volumul III al aceleiași Enciclopedii se sublinia că din cele 3078820 locuințe rurale, un milion erau din pământ, iar 100.000 erau simple bordeie etc. În 1937 alimentația se caracteriza printr-un consum mediu anual pe locuitor de 3,4 kg carne și de 5,8 kg zahăr și.a.m.d., fiind unul dintre cele mai sărăcioase din Europa. Datorită celui de-al doilea război mondial, în 1945, venitul național al țării se redusese aproape la jumătate față de cel antebelic.

În 1948 a fost efectuată naționalizarea și, apoi, introdusă

planificarea centralizată. În 1950 a fost încheiat procesul de refacere postbelică, atingându-se nivelul anului 1938. A început o susținută dezvoltare preponderent extensivă a economiei. Față de 1939, în anul 1989, venitul național al României era de 16 ori mai mare (după ce în 1986 fusese de 18 ori). Tot atunci, și față de același an, ca urmare a industrializării accelerate și forțate, venitul național din industrie a ajuns de 64 de ori mai mare. În agricultură, începând din 1949, s-a desfășurat o cooperativizare bazată, în bună măsură, pe constrângerile politico-ideologice și administrative-economice, precum și o largă mecanizare și electricificare. Proprietatea asupra pământului a ajuns să fie repartizată astfel: 15,6 la sută revenea producătorilor particulari (în zonele de munte, mai ales), 54,7 la sută unităților cooperatiste și 29,7 la sută unităților de stat. După o perioadă de contractări de datorii externe, în principal, pentru utilaje și echipament din Occident, datorii au fost plătite. În 1989, România nu mai avea datorii externe, ci avea doar de incasat peste două miliarde de dolari, credite pe care le acordase unor țări în curs de dezvoltare. În plus, deținea un disponibil propriu de circa 1,8 miliarde de dolari. În esență, dezvoltarea ajunsese auto-susținută. Numărul posturilor de asistență medicală și profilactică era, în 1989, de 6,5 ori mai mare decât în 1938. Analafetismul fusese lichidat. Învățământul gratuit și obligatoriu era de zece ani și se tindea spre cel de 12 ani. Se asigura dreptul la muncă și odihnă. Față de 1950, salariul real net reprezentă, în 1989, 370,9 la sută.

În acest context sau pe acest fundal, contradicțiile principale ale economiei românești în 1989 pot fi ilustrate prin următoarele:

a) caracterul centralist-birocratic al planificării economiei naționale, bazată predominant pe proprietatea de stat, ceea ce conducea la frâna inițiativei creative și, nu o dată, la iraționalitate;

b) datorită erorilor de politică economică și de conducere, rezultatele se dovedeau prea mici în raport cu uriașele eforturi la care fusese obligată populația;

c) structura economiei era distorsionată; problema energetică devinea tot mai gravă, unele industrii de prelucrare primară erau supradimensionate; sectorul terțiar nu încă acordase atenția cuvenită;

d) trecerea de la dezvoltarea extensivă a economiei la cea intensivă întâmpina enorme greutăți;

e) toate acestea se concentrău în scăderea eficienței economice, ceea ce se răsprângea negativ asupra nivelului de trai al populației; se dezvoltă o puternică tendință de nivelare a veniturilor.

Reforma și instituțiile economiei moderne de plată

După cum se știe, în România, tranziția la economia de piață a început la sfârșitul anului 1989, fără să existe o strategie prealabil elaborată. Drept urmare, tranziția politică a început mai devreme decât cea din economie.

Din acest punct de vedere se poate spune că, pe parcursul perioadei 1989-1999, în plan programatic, problemele tranziției și-au găsit unele precizări în trei documente fundamentale: **Constituția**, adoptată în noiembrie 1991, **Strategia de guvernare**, aprobată de Parlament către sfârșitul anului 1992 și, în decembrie 1996, după prima „alternanță” la putere **Programul de bază de macrostabilitate și de dezvoltare a economiei până în anul 2000**.

Formulând cadrul dezvoltării economice a țării, Constituția prevede cu claritate: „1) Economia României este economie de piață. 2) Statul trebuie să asigure: a) libertatea comerțului, protecția concurenței loiale, crearea cadrului favorabil pentru valorificarea tuturor factorilor de producție; b) protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară; c) stimularea cercetării științifice naționale; d) exploatarea resurselor naturale, în concordanță cu interesul național; e) refacerea și ocrotirea mediului înconjurător, precum și menținerea echilibrului ecologic; f) crearea condițiilor necesare pentru creșterea calității vieții” (art. 134). În același timp, legea fundamentală prevede ocrotirea proprietății și, de asemenea, că anumite domenii (subsol, căile de comunicație, resursele economice ale platoului continental etc.) fac obiectul exclusiv al proprietății publice, dar pot fi închiriate sau concesionate. Se mai prevăd dreptul la muncă și libertatea alegării locului de muncă, dreptul la grevă, protecția socială a muncii, dreptul ca la muncă egală cu bărbații, femeile să aibă salarii egale cu ei și.a.m.d.

În ceea ce privește celelalte două documente, acestea conțin orientări economice, oarecum specifice momentului elaborării lor, dar poartă și amprenta unor orientări politice diverse asupra căroru nu ne oprim. Așa cum subliniam în alt cadrul (mă refer la lucrarea citată, **Învățăminte ale tranziției economice în România, 1997**), crearea unei economii de piață moderne presupune utilizarea puterilor statului (legislativă, executivă și judecătoarească), pe de o parte, pentru demolarea formelor economiei vechi, iar pe de altă parte, pentru promovarea noilor forme economice. Rolul inevitabil

activ pe care trebuie să-l joace statul în formarea economiei de piață a fost demonstrat în România încă de la mijlocul sec. al XVIII-lea până la 1948, când în țară s-a dezvoltat capitalismul. Din păcate însă, acest rol a fost uitat de reformatorii inspirați de FMI și Banca Mondială. Mai mult chiar, s-a susținut că noua ordine economică ce va fi implementată în România nu ar mai fi fost cunoscută de poporul român, ceea ce contravine adevărului istoric.

Pomind de la concepția potrivit căreia, în ultimă instanță, statul trebuie să renunțe la rolul său activ în viața economică, îndeosebi în domeniul politicilor de creștere economică, iar Puterea să se rezume la instaurarea statului de drept și la asigurarea ordinii în societate, promotorii de până acum ai reformei au lăsat ghidarea pozitivă a dezvoltării economiei aproape în exclusivitate pe seama „mâinii invizibile” a lui Adam Smith. Principala preocupare a reformatorilor a constituit-o, în esență, demolarea rapidă a vechii organizări economice și aproape deloc, sau prea puțin, ceea ce pentru **crearea instituțiilor corespunzătoare economiei moderne de piață**. Așa se explică și faptul că, nici până acum România nu are un program concret și coerent de reformă și, îndeosebi, pentru politica de promovare a creșterii producției și creșterii pieței interne și externe, pentru ridicarea nivelului de trai. În aceste condiții, fără strunirea forțelor pieței și fără realizarea unui echilibru între interesul privat și bunăstarea socială, economia a început să intre într-un anumit școală, iar producția să-prăbușească.

S-a vorbit și se vorbește, din perspectivă politică oficială, ca „realizare” sau ca „nouă inițiativă” pe baza programelor monetariste, de „stabilizarea macroeconomică”.

Dar despre ce fel de „stabilizare macroeconomică” poate fi vorba dacă: blocajul financiar din economie s-a extins și se extinde cu urmări tot mai grave, lovind dur în producție și în nivelul de trai; somajul a crescut, ajungând foarte ridicat; cursul leului față de dollar se depreciază continuu și grav; prețurile de consum sporesc în valuri; balanța de plăti este dezechilibrată grav și cronică; economia subterană este vastă, organele de informații apreciind evaziunea fiscală la peste jumătate din bugetul statului; populația, în mare parte majoritară, a sărăcit și sărăceaște în continuare.

Costuri economico-sociale ale tranziției

Pentru orice reformă de amplitudine, cum este cazul tranziției de la un sistem economico-social la altul, o problemă de cea mai mare importanță este aceea a costurilor sale economico-sociale.

O schimbare adâncă, o reformă economică profundă ca aceea a unei țări întregi nu se poate face de dragul schimbării, al reformei în sine, ca modă, sau pentru că așa dorește cineva din afară, ci pentru

sporirea eficienței economice, sociale și ecologice a efortului populației. Aceasta presupune că reforma trebuie în prealabil gândită, concepută într-un mod realist, concret și coerent, clarificându-se din timp obiectivele, structura, mijloacele de realizare și indicându-se modalitățile practice prin care nouul propus va înlocui vechile motivații și organizări, va fi mai eficient; de asemenea, presupune o evaluare a posibilităților practice de minimizare a costurilor economice și sociale, a pierderilor generate de reformă, punând costurile în cumpănă cu ceea ce se declară că va fi avantajul prevalent; este necesar să se arate mărimea aproximativă a acestui avantaj, a perioadei după care va apărea și cine și în ce măsură va beneficia de respectivul avantaj etc. Iar dacă statul dorește să fie democratic, lucrurile trebuie spuse clar și precise populației, căreia să i se dea posibilitatea de a se pronunța în deplină cunoștință de cauză.

Evaluarea costurilor economice și sociale ale tranziției actuale din România nu poate nici ea să facă abstracție de considerarea lor prin prisma necesității minimizării eforturilor și maximizării rezultatelor pozitive pe unitatea de efort.

Desigur, o primă grupă de costuri este aceea a **costurilor obiective ale tranziției**, pe care le suportă ansamblul economiei naționale, ca urmare a transformării sistemului economic. O a doua grupă de costuri ale tranziției o reprezintă **costurile sociale** pe care populația este obligată să le suporte în acest context și pe care statul și-a luat sarcina să le compenseze. De asemenea, ambele categorii de costuri mai pot fi privite din punctul de vedere al sorgintei lor: obiectivă sau subiectivă.

Costurile economice și sociale de sorginte obiectivă se referă la ceea ce economia națională și populația trebuie să suporte pentru ca țara să treacă la noua societate; este vorba de costurile care decurg din cerințele și proporțiile strict necesare procesului, fără putință de a fi evitate. Costurile de sorginte subiectivă provin din erori de concepție și politică economică, din atracția, corupție sau neprincipierea economică a celor ce gestionează reforma, din cauze de natură politică internă sau externă etc.

După unele calcule, pe care le considerăm corecte, ansamblul costurilor economice și sociale ale tranziției României la economia de piață, până la această dată, se ridică la o sumă ce depășește mult costurile suportate de România în primul și în al doilea război mondial luate împreună. Aceste proporții se datorează concepțiilor eronate care au stat la baza unora dintre măsurile inspirate de FMI, Banca Mondială sau de alți factori externi, dogmatismului și dilettantismului guvernatorilor, corupției, precum și marilor pierderi și deregulari produse României de embargourile proclamate de ONU în legătură cu conflictele din diferite zone.

(Continuare în pag. 3)

Dezbateră publică sub egida Institutului de Sociologie și Opinie Publică din cadrul Fundației „România de Mâine”

Starea națiunii după zece ani de tranziție. ROMÂNIA ÎNCOTRO?

(Continuare din pag. 2)

În aceste condiții, costurile sociale, acelea suportate de către populație, nu numai că nu au fost acoperite pe măsura apariției lor, cum promisese fiecare din guvernările de până acum, dar au devenit din ce în ce mai mari. Tranziția este însoțită de un somaj cronic de masă, de tendința alarmantă a scăderii salariilor și pensiilor reale, ca și de scăderea însemnată a veniturilor reale obținute prin muncă ale majorității țărănilor, de reducerea (în termeni reali) a cheltuielilor pentru învățământ, cultură, sănătate, cercetare științifică, de înrăutățirea calității multor produse și servicii, de creșterea fiscalității asupra salariilor și altele. Se consideră că se acordă „repuri” prin ceea ce se numește politica de protecție socială. În practică însă, abia se acoperă parțial unele pierderi iar, din această cauză, are loc un proces de sărăcire absolută a majorității populației și de degradare gravă a sănătății ei, până la atingerea suflarei biologice a națiunii.

O caracteristică importantă a costurilor sociale ale tranziției în România constă în repartizarea lor inechitabilă între membrii societății. Toate cercetările arată că, în timp ce un număr relativ restrâns de profitori ai tranziției se îmbogățesc foarte repede (corupția, specula, privatizarea prin subevaluare și ajută mult pe aceștia), majoritatea covârșitoare a populației a sărăcit în mod absolut și grav.

Datorită gestiunii defectuoase a reformei economice și sociale, s-a ajuns la o puternică și periculoasă polarizare a societății.

Sărăcirea dramatică a majorității covârșitoare a populației începe să îngusteze piața internă (există capacitatea de producție agricolă, industrială, turistică și altele, nefolosite din cauza sărăciei populației) și, astfel, să devină o frână generală a reformei economice.

Câteva învățăminte cu caracter mai general

După zece ani de tranziție la economia de piață în România, se pot trage câteva învățăminte cu caracter mai general:

- Orice trecere de la un sistem socio-economic la altul presupune o pregătire serioasă din timp, elaborarea unei strategii și a unui program de schimbări radicale care să asigure instaurarea unui sistem realmente superior, cu minimum de costuri economice și sociale, echitabil repartizat în interiorul societății și minimizat ca mărime absolută, în condițiile în care se arată clar în ce vor consta avantajele, când vor covârși acestea costurile, cine și cum va beneficia de avantajele și cât de mari vor fi acestea. Afirmația potrivit căreia costurile economico-sociale ale tranziției sunt „inerente” este valabilă doar pentru cele de sorginte obiectivă (și acestea trebuie să fie covârșite de avantaje), dar nu și pentru costurile economico-sociale provenite din

cauze subiective (de pe urma diletantismului, corupției, hojiei, căpătuiei politicienilor și clientelei politice etc.). Pentru aceste costuri, care, de fapt, sunt cele mai mari, trebuie să răspundă cei ce le-au generat. Sănu se uite că, în decursul a zece ani de tranziție, costurile economice și sociale, din care mareea majoritate fiind de sorginte subiectivă, se ridică, la sume uriașe care continuă să crească.

- Promisiunile facute în Schița privind strategia infăptuirii economiei de piață adoptată în mai 1990, ca și cea din decembrie 1996, prin așa-zisul Program de bază de macrostabilizare și de dezvoltare a economiei până în anul 2000, potrivit căror „costurile sociale ale tranziției să fie acoperite, în bună măsură, simultan cu apariția lor” sau „guvernul va realiza un pact cu societatea civilă” pentru împărtirea „competențelor și riscurilor” au fost doar pentru a liniști populația. Tot pentru liniștire i s-a spus acestea că este condusă spre o societate „nouă”, la adăpostul acestor cuvinte „înaintarea” fiind de fapt spre un capitalism înapoiat, semicolonial, periferic și dependent, în care mareea majoritate a populației trăiește mult mai rău, un asemenea trai fiind cunoscut din perioada interbelică. Cine, oare, are voie să facă asemenea experimente sociale pe seama milioanelor de oameni de bună credință, spre profitul unei mici minorități? Mai sunt, oare, de mirare deziluzia și deprimarea maselor largi ale populației de la orașe și sate?

- În privința formelor de proprietate, trebuie ținut seama că acestea nu se pot schimba în bine dacă nu se ține seama de criteriile de eficiență economică, eficiență socială și eficiență ecologică, precum și de concluziile revoluției manageriale ce s-a produs și se desfășoară în lume, în primul rând în lumea dezvoltată. Conform revoluției manageriale, rezultatele operative, mai ales ale activității întreprinderilor mari, depind nu atât de acționarii lor, cât de manageri, de oamenii calificați în conducere, talentați cu experiență, responsabili și.m.d. De aceea, ceea ce trebuie să trebui să preocupe încă este creația unei clase de manageri profesioniști, capabili și responsabili.

- Economia țării trebuie să fie condusă din interior, iar nu potrivit unor ordine și dispozitii primite din afară, indiferent dacă vin de la FMI, Banca Mondială sau din alte părți, mai ales că pentru „directive” și consecințele lor negative asupra poporului român nimici nu și asumă răspunderea necesară. Guvernul și Parlamentul trebuie să respecte Constituția României și să adopte doar măsuri care concordă cu interesul economic, social și național al României.

- Este necesară debarasarea de dogmele monetariste și ale concurenței „pure” și „perfekte” care au călăuzit până acum pe reformatori. De asemenea, este imperios necesar

să se renunțe la dogma că acum, la sfârșitul secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea, „mâna invizibilă” ar putea conduce viața economică, ba încă total, și să se pornească de la realitatea că statul democratic trebuie să aibă un rol economic activ și pozitiv în condițiile economiei de piață, pe care trebuie să-o impulsioneze și să-o corecteze, cum se întâmplă în alte țări. Nu trebuie permisă distrugerea de forțe productive.

- În lumina experienței istorice moderne și contemporane, economia de piață spre care ne îndreptăm trebuie să fie o economie mixtă, bine și eficient angrenată în economia internațională și, în primul rând, în cea europeană. Tinând seama de creșterea tot mai puternică a rolului socialului chiar în țările occidentale, ca și de istoria economică proprie României, este necesar ca noul sistem economic să ia seama în modul cuvenit și să includă în el o orientare social-umanistă. În legătură cu aceasta, trebuie sporit și rolul cooperăției. Ritmul reformei nu trebuie fixat dogmatic, ci este necesar a fi pragmatic, spre a se obține maximum de eficiență economică, socială și ecologică.

- Apare necesară elaborarea unui program coerent de redresare și dezvoltare economică și socială potrivit interesului național și tinând seama de posibilitățile oferite de imprejurările internaționale, mai ales de integrarea europeană, cu obiective clare, metode, mijloace și rezultate care să poată fi acceptate de populație și să stimuleze. Un asemenea program ar urma să fie nu numai elaborat, ci și realizat în condițiile unui parteneriat real între guvern-patronat-sindicat-instituții științifice – reprezentanți ai societății civile. Societății civile va trebui să încorde realmente rolul ce îi cucine, creându-se, totodată, contextul socio-economic adecvat. Democrația trebuie să fie integrală, deci inclusiv economică și participativă.

- Este necesar să se dezvolte în condiții de eficiență economică, ecologică și socială atât agricultura, turismul și, în general, serviciile, cât și industria. În materie de industrie, avem nevoie nu numai de industria mică și mijlocie, cum pretind unii, ci și de industria mare. Va trebui evitată dezindustrializarea țării, urmând să se valorifice la maximum tot ceea ce pot oferi folositor formele de industrie mică, mijlocie și mare, constituindu-se un complex național pe baze de eficiență economică, ecologică și socială. Să se impiedice dezarticularea economică a țării. Economia românească trebuie dezvoltată ca un complex economic național, celulă a economiei mondiale, integrat eficient în ea, capabil de autosuportare, cu o relativă autonomie tehnologică. De aceea este necesară și o maximă susținere a învățământului de toate gradele, precum și a cercetării științifice.

- Evident, orice redresare și dezvoltare a economiei presupune lichidarea corupției și a blocajului financiar. Dacă anarho-liberalismul naște haos, apoi nu trebuie uitat că el favorizează corupția și cleptocrația. Or, nici anarho-liberalismul și nici cleptocrația nu mai pot fi suportate.

- Este necesară folosirea eficace și la maximum a forțelor economice proprii pentru redresarea economiei și, în aceste condiții, atragerea mai puternică a capitalului străin serios și creator care să participe avantajos, pozitiv și intens la opera de dezvoltare eficace și integrarea, folositoare pentru populație, a economiei românești în economia mondială. Concepția potrivit căreia orice lucru pe care îl avem de făcut în România ar trebui lăsat în seama capitalului străin este dăunătoare țării, neattractivă pentru înșuși capitalul străin și neagreată de marea majoritate a populației. Capitalul românesc, legat de viitorul și prosperitatea acestei țări, trebuie încurajat și sprijinit pozitiv, iar nu practic discriminat negativ cum se întâmplă adesea.

- Tinând seama că integrarea europeană conduce la o piață europeană uriașă, din care cea românească va fi doar un segment, și că astfel apar noi probleme ale concurenței, este în interesul nostru național ca toate problemele tranziției să fie examineate și soluționate de

urgență și cu toată responsabilitatea în această perspectivă. Cu atât mai mult se pun aceste probleme în domeniul capitalului nostru uman. Aceasta, fără a mai vorbi despre necesitatea luării în considerare a pieței europene și a noilor condiții de concurență atunci când se analizează problema dimensiunii optime a întreprinderii (firmei), ca și a rolului pe care îl poate juca statul.

- Formularea unei politici monetare, financiare și de comerț exterior care să împiedice scurgerea peste graniță, fără echivalent pentru țară, a unei însemnate părți din aviația națională, cum să-a întărită pătrângătorul piață, și să se asigure, în același timp, stimularea redresării și creșterii economice a țării. Totodată, aceasta trebuie să fie o politică a eficienței și calității produselor, de dezvoltare economică durabilă.

Este absolut necesară o conlucrare eficace între BNR și Guvern.

- Tranziția la noua economie este necesar să se facă în așa fel încât noul mecanism economic să servească la direcționarea economică națională pe o linie ascendentă, în stare să conduce la sporirea PIB pe locitor în mod susținut și să reducă decalajul față de țările dezvoltate. Un astfel de program național coherent, de redresare și dezvoltare economico-socială va trebui, bineînțeles, să poată fi acceptat de către populație.

Primordialitatea interesului economic național

În încheierea considerațiilor privind costurile sociale și învățăminte tranziției am dorit să subliniem, cu obiectivitatea cuvenită, că deși economia de piață a căpătat dimensiune și consistență într-o serie de domenii, cum sunt agricultura, comerțul, construcțiile, serviciile etc., nu se poate considera că piața în aceste sectoare, în general în economia națională a devenit factorul de impulsare a creșterii economice și dezvoltării umane durabile.

Susținând crearea și consolidarea mecanismelor de piață concurențiale în România, nu putem să nu atragem atenția că și aceste mecanisme, chiar în economiile dezvoltate, au o serie de imperfecțiuni și eșecuri, a căror cunoaștere și contracarare sunt cu atât mai necesare în cazul României, unde sistemul liberalizat de prețuri, piețele bunurilor și serviciilor, piețele de capital și forța de muncă se află la început și au capacitate scăzută de autoreglare, de semnalizare a căilor de alocare eficientă a resurselor. Necunoașterea acestor imperfecțiuni sau, mai grav, ignorarea și nesenzarea lor la timp devin o frână periculoasă pentru reformă, pentru tranziție în ansamblu său.

După zece ani de tranziție nu putem să nu constatăm că inflația galopantă, somajul de masă persistent, devalorizarea puternică a monedei naționale, extinderea blocajelor și dezechilibrelor economico-financiare la toate nivelurile, cu reflex direct asupra creșterii sărăciei și agravării marilor probleme de sănătate ale populației, fenomenele de încălcare a interesului național și de corupție masivă au reprezentat și încă reprezintă grave neajunsuri și obstacole în calea tranziției eficiente în România. Impactul perturbător al acestora nu a putut fi stopat. De aceea, strategiile, programele și măsurile de politică economico-socială trebuie concentrate către o îmbunătățire constantă a economiei naționale, în toate sectoarele ei. În ultimă instanță, legitimitatea, gradul de responsabilitate și eficiența oricărei guvernlări sunt apreciate tocmai în funcție de ameliorarea în termeni concreți a situației în domeniile cheie mai sus menționate, complexul de instrumente utilizate trebuind să fie subordonat acestui obiectiv.

Elaborarea unei politici naționale cu privire la evoluția economiei trebuie să iasă din cercul vicios al interpretărilor politice partizane, interesul economic național fiind singurul criteriu care să valideze adoptarea unei strategii a dezvoltării durabile și eficiente social și național. Rationalitatea economică nu poate fi dijmuită de interesul strâns de țară. În condițiile internaționalizării, globalizării, ale mondializării contemporane, trebuie bine gândite obiectivele economico-sociale prin prisma interesului economic național.

1. A se vedea articolul publicat în ziarul *Adevărul* (18 oct. 1999) și în revista *Opinia națională* (Nr. 258/1999).

2. Am în vedere, între altele, lucrarea *Învățăminte ale tranziției economice în România*, Editura Economică, 1997.

Dezbateră publică sub egida Institutului de Sociologie și Opinie Publică din cadrul Fundației „România de Mâine”

Starea națiunii după zece ani de tranziție. ROMÂNIA ÎNCOTRO?

Evaluări în plan social

Prof. univ. dr. Gheorghe RÂBOACĂ

"Forța de a crea bogăția este infinit mai importantă decât bogăția însăși... pentru că, cu ajutorul puterii, o națiune nu numai că își creează noi surse productive, dar își menține și bogățiile anterior dobândite și, pentru că opusul puterii, slăbiciunea ne face să pierdem tot ce avem, nu numai bogăția, dar și forțele noastre productive, cultura noastră, literatura noastră, până și independența noastră, în mâinile acelora care sunt mai puternici decât noi".

Fr. List
(Economist german, sec. XIX)

Cu toate că orice tranziție are și costuri, dar mai ales beneficii, acestea din urmă la noi continuă să nu se manifeste într-un deceniu întreg (!); că privește costurile, acestea sunt tangibile și de proporții nebunite, în toate sferele vieții sociale și sunt plătite greu, tot mai puțin suportabil și periculos de marea majoritate a populației României.

Ignorându-se parcă sfatul prof. Anghel N. Rugină de a face ca "schimbarea să devină prietenul nostru și nu dușmanul nostru", măsurile de reformă și de restructurare au fost promovate numai în ritm necorespunzător, dar și fără studii de evaluare a impactului lor social. Din aceste cauze, dimensiunea costului social al reformei și restructurării la care ne vom referi

mai jos se dovedește copleșitoare. În ciuda faptului că fenomenele sociale sunt nu numai consecințe, ci și premise ale tranziției și creșterii economice, costurile sociale sunt departe de a fi plătite doar de populația prezentă; ele vor fi achitate de generațiile viitoare. Este său că dacă fenomenele sociale sunt bune premise, ele vor reduce costurile și vor aduce beneficii, iar dacă sunt premise proaste, evident ele majorează atât costurile, cât și micșorează beneficiile viitoare. În acest sens, încă din capul locului încercăm să atragem atenția că dimensiunea costurilor sociale este dată nu numai de scăderea producției naționale (cum eronat procedea și economistii români de mare prestigiu), dar mai ales de pierderea și eroarea potențialului productiv național de care depinde relansarea și capacitatea de competiție a economiei românești. Iată ce spunea Fr. List, economist german, cu peste 150 de ani în urmă, despre diferența dintre bogăție și potențial: "Forța de a crea bogăția este infinit mai importantă decât bogăția însăși... pentru că, cu ajutorul puterii, o națiune nu numai că își creează noi surse productive, dar își menține și bogățiile anterior dobândite și, pentru că opusul puterii, slăbiciunea ne face să pierdem tot ce avem, nu numai bogăția, dar și forțele noastre productive, cultura noastră, literatura noastră, până și independența noastră, în mâinile acelora care sunt mai puternici decât noi".

Din aceste perspective complexe - singurele compatibile atât cu realitățile, dar mai ales cu nevoile pregătirii relansării economiei românești - vom trece la examinarea datelor de mai jos.

Principalii indicatori ai evoluției sociale în România în perioada 1990-1998

Nr. crt.		U/M	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
1.	Populația totală	mii pers.	23206	23185	22810	22748	22755	22712	22632	22569	22514
2.	Rata natalității	născuți vii/mia de loc.	13,6	11,9	11,4	11,0	10,9	10,4	10,2	10,5	10,5
3.	Rata mortalității	decedați/1000 loc.	10,6	10,9	11,6	11,6	11,7	12,0	12,7	12,4	12,10
4.	Rata sporului natural	spor/1000 loc.	3,0	1,0	-0,2	-0,6	-0,8	-1,6	-2,5	-1,9	-1,5
5.	Rata sporului migrator	sositori-plecați/1000 loc.	-4,1	-1,8	-1,3	-1,8	-0,7	-0,9	-0,7	-0,7	-0,6
6.	Venitul global (PIB)/locuitor	\$ la PCC*	3414	3643	3790	4070	4244	3904	3670
7.	Populația ocupată (la sfârșitul anului)	mii pers.	10.840	10.786	10.458	10.062	10.012	9.493	9.380	9.023	9.007
8.	Someri - total	mii pers.	...	340	930	1165	1224	998	658	880	1030
9.	Rata de ocupare a populației (pop.oc./pop.tot)	%	46,7	46,5	45,8	44,2	44,0	41,8	41,4	40,1	40,0
10.	Rata ocupare resurse de muncă (pop.oc.civilă/ pop.15-65ani)	%	82,0	82,5	79,6	76,1	75,6	71,5	70,9	67,9	67,6
11.	Rata dependență demografică (pop.sub 15-65 ani și peste /pop.15-65 ani	%	51,4	50,8	50,4	49,6	48,8	48,1	47,7	46,3	45,1
12.	Rata dependență economică (pop.inactivă+ someri la 1000 pers. ocupate)	%	1123	1140	1115	1178	1261	1269	1387	1494	1500
13.	Salariați - total, din care:	mii pers.	8140	7480	6630	6385	6204	6048	5890	5390	5030
14.	- salariați în sectorul privat	mii pers.	50	32	450	730	1110	1370	1330	1530	...
15.	Product. ocupării (PIB/pers.oc.)	\$ la PCC*	7309	8236	8614	9737	10240	9889	9173
16.	Salariu mediu lunar nominal net	lei	3381	7460	20140	59717	141951	211373	321928	632086	1073870
17.	Salariu minim lunar net**	lei	2090	5635	10721	33272	53974	75000	97000	250000	370000
18.	Pensia medie lunară nominală asigurări sociale	lei	1602	3357	8759	27079	61370	88108	126842	259947	388228
19.	Indicele prețurilor de consum (inflația) – dec. 1990 = 100	%	100,0	270,0	838,8	2987,9	7071,9	9353,4	12983,4	33076,9	60300,0
20.	Salariu mediu lunar real	lei	3381	2761	2401	1999	2007	2260	2359	1883	1778
21.	Pensia medie reală lunără de asigurări sociale	lei	1602	1181	994	848	826	897	929	748	613
22.	Numărul pensionarilor - total din care	mii pers.	3627	4094	4265	4454	4975	5241	5264	5507	5606
23.	- pensionari asigurări sociale	mii pers.	2570	3018	3201	3253	3439	3520	3652	3858	3924
24.	- agricultori	mii pers.	1007	1016	999	1139	1478	1587	1612	1649	1682
25.	Rata de cuprindere în învățământul gimnazial	în %	91,4	88,9	86,1	86,5	84,3	86,7	86,1
26.	Rata de cuprindere în învățământul secundar	în %	90,7	76,1	65,7	63,7	66,1	68,6	69,1

* Paritatea puterii de cumpărare

** În luna octombrie a fiecărui an.

sale cantitative și calitative rămâne o resursă principală de progres economic și social.

Iată, aici, de ce scăderea populației reclamă atât explicări valabile, cât mai ales soluții. Scăderea populației României are loc pe toate căile cunoscute: prin scădere natalității, prin creșterea mortalității și, în fine, prin emigrare. Datele din tabel sunt elovente fără nici un comentariu ajutător.

În schimb, ni se pare obligatoriu și decisiv de precizat pozițile ce ar trebui adoptate față de fiecare din aceste căi de scădere a populației.

În ceea ce privește natalitatea, scăderea se datorează și tendinței instalate și în alte țări, de tranziție la un nou model demografic, bazat pe prelungirea studiilor, pe amânarea căsătoriei, pe amânarea conceperii primului copil și pe micșorarea dimensiunii familiei. În societatea în care tranziția, copilul intră în concurență cu alte bunuri și opțiuni individuale între care, mai ales pentru femei, și aceea de a găsi un loc de muncă, opțiune guvernată de legi dure. Iată deci că, în loc să se recurgă la etichetări ale evoluției natalității („prăbușire”, „dezastru” etc.) sunt necesare studii, strategii și măsuri de politică socio-demografică valabile.

In legătură cu mortalitatea (și indicatorul ei cel mai simțit, durata medie a vieții), creșterea este determinată în principal de inabilitatea guvernărilor de a realiza rapid reformele și restructurările, de a include în cadrul diverselor măsuri și componente și mecanisme care au un impact pozitiv asupra calității vieții, care evită degradarea nivelului de trai, deteriorarea asistenței medico-sanitare, incitarea la alcoolism, violență, criminalitate și la incertitudine pe toate fronturile principale ale vieții individului. Iată de ce o redresare a evoluției populației este posibilă și trebuie realizată pe bazele opțiunilor individuale față de natalitate la

care se poate asocia și un sprinț social, dar mai ales prin măsuri riguroase, coerente ale societății de reducere a mortalității.

În fine, în domeniul combaterii emigrării, scurgerii de tineret și, mai ales, de elite către alte țări sunt posibile doar pe calea creării de oportunități de ocupare de locuri de muncă suficiente cantitativ și cu nivel calitativ corespunzător aspirațiilor tinerilor. Vom înțelege și bine acest mecanism complex în cele ce urmează.

2. Erodarea și precarizarea volumului și eficienței ocupării forței de muncă

În condiții normale, ocuparea forței de muncă este atât o cale de creștere economică, cât și o cale de pînă în funcție și de valORIZARE a capitalului uman, iar pe cale deconsecință, de protecție, de autoprotecție socială.

Cu toate acestea, în societatea românească s-au produs mai multe procese de erodare și de precarizare a ocupării dintre care, în continuare, reținem atenția asupra celor mai relevante:

• efectivitatea salariajilor s-a redus cu peste 3,3 milioane persoane, de la 8,32 milioane în 1980, la 5,3 milioane în anul 1998; această reducere severă a efectivelor de salariaj s-a realizat, în special, prin forțarea proceselor de disponibilizare și de pensionare anticipată;

• salariajii din sectorul privat au sporit și au ajuns în 1998 la circa 1,5 milioane, compensând abia ceva mai puțin de 50% din

(Continuare în pag. 5)

1. Populația României scade...

În anul 1999 (primul) România număra 22492 mii locuitori, față de 23206 mii în anul 1990, cu peste 700 mii mai puțin. Este o scădere apreciabilă, și, după cum se vede, continuă.

Chiar dacă în condițiile contemporane numărul populației nu mai este criteriu bogăției unei nații, populația în ansamblu lăsatelor

Dezbateră publică sub egida Institutului de Sociologie și Opinie Publică din cadrul Fundației „România de Mâine”

Starea națunii după zece ani de tranzitie. ROMÂNIA ÎNCOTRO?

(Continuare din pag. 4)

pădurea totală de salariați), este un indicător clar că dezvoltarea economică privată și a capacitatii să de ocupare este necorespunzătoare, insuficientă și necorelată cu restructurarea și diminuarea ocupării sectorului public;

• populația ocupată în ansamblu ei s-a redus cu 1.933 milioane, de la 9,4 milioane în 1989 la 9,007 milioane în 1998;

• populația ocupată, pe lângă reducerea arătată a efectivelor, cunoște și intense procese de precarizare a ocupării; din efectivile de populație ocupată, 15 procente încreză cu timp parțial, cel mai adesea, dacă nu în totalitate, în mod involuntar, iar alte 18,2 procente lucrează un număr de ore mai mic decât durata normală a zilei și săptămânii de lucru. Deci, 33,2 procente din populația ocupată este, în fapt, subocupată; studii speciale, sistematice pun în evidență că volumul ocupării se păstrează la nivelul relevat în datele statistice datorită aparținerii, dezvoltării și consolidării unei piezi negre a muncii, care generează nu numai largi procese de subocupare și de precarizare a ocupării, dar și alte consecințe grave, în fapt, alte procese de precarizare, dar asupra căror vom reveni;

• încă din al doilea an de tranzitie, în mod firesc, a apărut oficial somajul; acesta a crescut de la 0,34 mil., în 1991, la 1,224 mil., în 1994 (cel mai mare vîrf), după care s-a redus la 0,658 mil., în 1996, pentru ca, în 1998, să ajungă la 1,03 mil. Nu ar trebui să insistăm prea că semnificația somajului este sătulă: pierdere de capital uman, de investiție în instrucție profesională, pierdere de forță de muncă de calitate (proporții mari de tineri cu aptitudini superioare de mobilitate profesională și teritorială etc.). Si somajul cunoaște adânci procese de precarizare prin cronicizarea perpetuării în somaj a unor părți însemnante a somerilor ca urmare a insuficienței acute de oportunități de ocupare: în fiecare lună există 10-15 mii locuri de muncă în totă țara, în condiții ușor efective de someri de peste 1 milion (adică cu un ordin de mărime de 1 loc de muncă la 66000-100000 someri). Din această cauză, somajul, în general și cel de lungă durată, în special, s-a dovedit o filieră prin care se realizează nu numai săracie, dar și excluderea socială, ca și în cazul pensionarii anticipate.

Erodarea și precarizarea ocupării se manifestă și sub aspectul productivității, al scăderii eficienței ocupării. Astfel, dacă în anul 1991 eficiența ocupării era de 87,6% din cea a anului 1990, în anii care au urmat ea s-a menținut permanent subunitară, cu ușoare redresări în anii 1995-1996, după care, în 1997, ajunge la 87,3%, iar în 1998 la 80,9% sub nivelul anului 1991.

Fenomenul de diminuare a ocupării ne apare logic și din perspectiva **modificărilor distribuirii acesteia pe ramuri**: creșterea ocupării de la 29% în agricultură, în 1989, la circa 36% în prezent; creșterea cu 3 procente a ocupării în servicii care și ele au o productivitate mai redusă, ca și agricultura; aceste creșteri de ocupare în agricultură și servicii s-au realizat prin dezindustrializare, prin reducerea ocupării în industrie, ramură cunoscută ca având, în general, o productivitate superioară celorlalte două sectoare care și-au văzut sporite efectivile și proporțiile ocupării în economia națională.

Aceste analize ne dă prilejul să subliniem poate cel mai important aspect economic al precarizării ocupării, să precizăm că **ocuparea forței de muncă fără eficiență își diminuează utilitatea, mergând până la a fi nonsens** (!), intricat în condiții de piată nu are justificare economică, se diminuează capacitatea de competiție internă și, mai ales, internațională.

In fine, toate aspectele de erodare și precarizare a ocupării se reperetează negativ, generând și o erodare și precarizare suplimentară a veniturilor din muncă, pe de o parte, și protecției sociale, pe de altă parte, (mai ales în cazul pieței negre a ocupării pe care se plătesc salarii mai reduse și nu se cotizează pentru protecția socială a forței de muncă).

Consecințele diverse și grave din sfera ocupării forței de muncă se extind și se amplifică în afara acestei categorii de populație pentru a cuprinde, în grade diferite, condițiile de viață, de reproducere și ale populației inactice.

3. O populație inactivă crescândă, mai puțin de susținut și de protejat

Scăderea populației ocupate echivalează, firește, cu creșterea celuilalt segment - populația inactivă. De aceea, aici nici nu este nimic de demonstrat pentru că populația inactivă este diferență dintre populația totală și populația ocupată.

Alteceva trebuie subliniat cu toată tăria, și anume, că sporirea populației inactice are loc în condițiile scăderii natalității, respectiv a populației sub 15 ani și de creștere corespunzătoare a populației vîrstelor a treia, de peste 65 de ani. Așa se explică faptul, ușor de observat din datele statistice, că **rată de dependență demografică scade în anii tranzitiei de la 51,4% în 1990 la circa 45% în 1998**.

Prim urmare, se cere reținut că sporirea populației inactice are loc **exclusiv pe seama populației vîrstnice, ale unui proces de imbrătrâinire**.

În general, imbrătrâinirea populației, inactice și active ridică numeroase și complicate probleme, ca și în țările care se confruntă de mai mulți ani cu aceste procese. Imbrătrâinirea populației în ansamblu îi afectează toate aspectele vieții sociale și, în mod deosebit, problemele ocupării și ale protecției sociale, toate punându-se și trebând să se rezolve de maniere foarte diferite decât prima acum.

Fără să fie în situația de a avea o populație activă și inactivă cu un grad ridicat de imbrătrâinire, ca în multe țări dezvoltate, România încă de pe acum, datorită cărora din procesul de tranzitie se confruntă cu

mari greutăți în susținerea populației care are nevoie de sprijin (populația inactivă și populația somieră). Potrivit datelor privind evoluția socială a României în perioada 1990-1998, **rată de dependență economică** arată, din punct de vedere, că la 1000 persoane ocupate numărul persoanelor de întreținut a crescut de la 1123 în 1990 la 1500 persoane în 1998. Este, desigur, o sarcină foarte grea cîntă în sine de 1500 persoane de întreținut, la 1000 persoane active, însă dificultățile sunt mari și datorită faptului că persoanele ocupate au un grad scăzut de utilizare a timpului, au o productivitate redusă și adesea în continuu scăzăre și, în fine, realizează venituri mici atât din muncă, cât și din sfera protecției sociale.

Însă, de către anii buni, datorită prepenzionării și disponibilizărilor forțate deja se înregistrează o tensiune puternică creată de reducerea salariașilor plătitor de contribuții și creșterea

exagerat de accelerată, fără corelații fundamentate, a efectivelor de pensionari. Dacă în 1990 acest raport era de 1 pensionar la 2,24 salariați cotizați, în 1998 revine 1 pensionar la mai puțin de 1 salariat (0,9) plătitor de cotizații.

Erodarea acestui raport în condițile aplicării vechiiui sistem de pensii, mai avantajos individualul, a condus la un grav dezechilibru între resursele și nevoile de plată ale bugetului de pensii. În această împrejurare, aveau să se creeze dezechilibre în lanț, până la majorarea preste măsură a raportului de înlocuire, dintre pensie și salariu avut; această depreciere conduce la incapacitatea sistemului de asigurări sociale de stat de a acoperi nevoile devenite, așa cum a aspirat fiecare și la **crearea cu totul prematură**, în beneficiul unor persoane particulare, a sistemelor private, fără de care nu se poate supraviețui la bâtrânețe (!?). Evident, tensiunile sociale, din această cauză, se vor amplifica și mai mult în anii care vin.

4. Venituri globale mici și descreșcănde. Distribuție tensionată, inechități și polarizare socială

Venitul global (PIB/locuitor) și productivitatea ocupării (PIB/persoană ocupată) reprezintă limitele maxime până la care se poate întinde distribuția. Din păcate, imaginea dinamică a acestor doi indicatori este pozitivă de faptul că populația totală și populația

ocupată s-au redus în perioada 1990-1999. În schimb, volumul global al PIB oferă o imagine mai corectă și realiteră, astfel că, numai împreună acești trei indicatori pot reprezenta o bună bază pentru înțelegerea marilor dificultăți și tensiuni sociale din sfera distribuției.

Dinamica principalilor indicatori - surse ale distribuției în perioada 1990-1998

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
PIB pe locuitor	100	106,7	111,0	119,2	124,3	116,1	107,5
PIB pe persoană ocupată	100	112,7	117,9	133,2	140,1	135,3	125,5
PIB	100	...	79,4	80,6	83,8	89,8	93,3	86,9	80,5

În ciuda unor fluctuații și chiar redresării din anii 1995 și 1996 Produsul Intern Brut se află, permanent, la 20 procente sub nivelul anului 1990. **Din această situație generală rezultă starea tensionată din societatea românească, insuficientă ocupare a forței de muncă, dar și venituri insuficiente atât pentru populație, cât și pentru capital, pentru investiții și alte nevoi sociale.**

În aceste condiții, salariul mediu nominal net lunar a înregistrat, aşa cum rezultă din datele tabelului vizând evoluția socială, o dinamică extrem de înaltă în tot cursul tranzitiei. În anul 1998, salariul mediu nominal net era de 317,6 ori mai mare decât acela din 1990. Acest fapt a fost facilitat și de productivitatea pe salariat, mai înaltă, evident, decât productivitatea pe o persoană ocupată.

Cu toate acestea, ponderea salarialor nete în PIB se reduce substanțial, de la 42,3% în anul 1990, la sub 25% în ultimii 3 ani, fapt explicabil, cum am văzut, și prin reducerea mare a efectivelor de salariați.

Această evoluție relativă este o puternică sură de tensiuni sociale; ea arată că, în ciuda dinamicii ridicate, salariul nominal net a fost supus unor puternice măsuri de moderare și altor nevoi și presiuni sociale, unele obiective și altele subiective. Așa de pildă, în cadrul venitului disponibil total al gospodăriilor populației, excedentul brut de exploatare a crescut continuu și semnificativ de la un an la altul, astfel că ponderea acestuia în PIB s-a majorat de la 20,9% în 1992 la circa 28-31% în anii 1997 și 1998. Această creștere se explică în mare măsură prin nevoia acută de investiții pentru că în România aparatul de producție este învecit; în cadrul PIB,

ponderea F.B.C.F. (Formarea Brută a Capitalului Fix) este încă scăzută (19-22%) față de nevoile reale din toate ramurile și, în primul rând, din industrie și agricultură.

Nivelul redus al venitului global accentuează și mai mult tensiunile distribuției, dacă jinem seama și de populația dependentă economic (inactivă și somerii). Prestațiile sociale în ansamblul lor (și, în primul rând, pensiile, indemnizațiile de somaj) reprezintă pondere mici și chiar în scădere de la 9,2% în anul 1992 la circa 8,9% în anul 1996 și aceasta în ciuda faptului că populația inactivă și somerii reprezintă, așa cum am văzut, efective crescând (1,5 la 1 persoană ocupată).

Amplarea inegalităților și tensiunilor sociale este majorată de nivelul scăzut al salariului minim în întregă perioadă de tranzitie, oricără de justificată ar fi aceasta din anumite puncte de vedere. Nivelul scăzut al salariului minim și al prestațiilor de somaj concurează la **accentuarea polarizării distribuției veniturilor** și la conturarea unei părți crescănde a populației aflate la marginea societății, excluse social. Într-o situație similară, dacă nu mai grea, se află somerii care nu au drept de indemnizare.

Polarizarea și injustiția socială capătă accente dramatice dacă luăm în considerație o mare parte a jârnimii care nu și poate lucra pământul eficient sau deloc, realizează venituri mici, nu și pot vinde produsele, se decapitalizează și sunt în pragul falimentului.

Gravitatea problemelor din sfera repartiției poate fi înțeleasă cu adevărat dacă analizăm principalele venituri nominale - salariile și pensiile - în corelație cu indicele prețurilor de consum (inflația).

(Va urma)

Abonați-vă la revista „Opinia națională”!

Costul unui abonament trimestrial este de 8.400 lei

Revista se poate procura prin abonament la toate oficile poștale din țară. În Catalogul RODIPET, revista se regăsește la poziția 2.256.

De asemenea, solicitări de abonament se pot adresa redacției cu plată prin mandat poștal sau dispoziție de plată pe adresa:

Fundația „România de Mâine”, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont: 2511.1/rol B.C.R., Sucursala Unirii

IN MEMORIAM

Academicianul profesor Vasile GIONEA o înaltă competență și conștiință civică

Activ până în ultima clipă, cu intervenții publicistice pe probleme cotidiene dintre cele mai arzătoare, păstrându-și neîntreruptă predispoziția pentru dialog, acad. Vasile Gionea lăsa impresia că mai are încă multe de spus și mai cu seamă de scris. Niciun prevestea decesul său care a șocat opinia publică românească. S-a născut la 21 februarie 1914, într-o familie de țărani, în comuna Gârbovățul de Sus din județul Mehedinți. A absolvit cursurile Facultății de Drept din Cluj în anul 1935, iar în 1942 a obținut doctoratul în Drept și în Științe Economice cu specificația „Magna cum laudae”. În toamna anului 1942, a intrat, prin concurs, în învățământul superior, desfășurându-și activitatea în cadrul Catedrei de Politică și Legislație de la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Brașov. A fost profesor universitar până în toamna anului 1948. A predat Dreptul muncii, Dreptul economic și Dreptul constituțional. Între anii 1948 și 1952 a fost consilier juridic la Banca Națională, filiala Brașov. În perioada 1952-1979 a fost consilier juridic la diferite instituții bucureștene.

Prețuitindeni s-a distins printre o înaltă competență și conștiință civică, printre o susținută activitate creațoare.

Vasile Gionea lăsa în urma lui peste 200 de lucrări, studii și comunicări științifice, numeroase articole de specialitate și de interes general, care i-au adus o binecunoscută recunoaștere în țară și peste hotare. Dintre lucrările sale de bază amintim: Rolul contractelor în desfășurarea relațiilor economice; Drept economic; Conflictele colective de muncă; Procesele politice de presă al românilor din Transilvania; La pensée politique dans les Principautés Roumaines de 1750 à 1848, iar după anul 1990, Instituția prezidențială; Noua Constituție a României, garant al statului de drept și democratic.

În anul 1993 a fost ales membru de onoare al Academiei Române. Până în anul 1992 a fost membru al PNȚCD, pe listele căruia a intrat, în anul 1990, în Camera Deputaților, unde a ocupat funcția de vicepreședinte al Comisiei juridice și al Comisiei de redactare a proiectului de Constituție a României. A demisionat din partid la 6 iunie 1992, când a fost numit președinte al Curții Constituționale. La expirarea mandatului de președinte al Curții Constituționale nu a mai revenit în PNȚCD.

Acad. Vasile Gionea a fost decan al Facultății de Drept a Universității „Spiru Haret”, calitate în care a fost remarcat deopotrivă ca un bun organizator și profesor prin vocație, prelegerile sale intrinsecongând o largă audiенță. Era foarte apropiat de studenți, cu care continua dialogul și dincolo de ora de clasă, iar pentru profesorii facultății a rămas ca un model de competență și de onestitate.

În tradiția marilor juriști români, profesorul Vasile Gionea a îngemănătă preocupările de specialitate cu cele cultural-artistice și literare, concretizate în povestiri, eseuri, cronică, studii, articole de atitudine și interviuri, apărute în reviste de cultură, între care și „Opinia națională”.

Cu plecarea sa dintre noi, academicianul, profesorul, omul de știință și de cultură Vasile Gionea lăsa un gol dureros, resimțit ca atare de comunitatea Universității „Spiru Haret”, de opinia publică românească, în conștiința căreia rămâne ca un reper moral, ca o pildă de devotament față de interesele supreme ale țării.

**Rectorul
Universității „Spiru Haret”**

Cărți lansate

(Continuare din pag. 8)

Invitat să ia cuvântul, prof. univ.dr.Ion Stoian, a spus: Sunt de aceeași părere cu domnul prof. univ.dr.Constantin Mecu că avem de-a face cu o carte valoasă, o analiză economică de fond cu propunerile folosite în politica comercială a României. Comerțul exterior poate contribui substanțial la sporirea avuției naționale dacă este bine gândit, dacă are la bază o politică axată pe interesul național. Din perspectiva interesului național, concluziile de bază ale lucrării vizează restricționarea importurilor – a precizat vorbitorul. Toate tratatele economice încheiate ne permit să mărim nivelul taxelor vamale la importuri. Ceea ce n-am făcut până acum. Avem taxe extrem de mici la importuri din care cauză suntem obligați să mărcăm peșteri și roșii din Turcia, struguri din Grecia, ființă din Ungaria și.m.d., în vreme ce fermierul român se vede astfel ruinat. Aducem carne de pasăre, cu taxe vamale foarte mici, din SUA și Ungaria, deși este o carne dăunătoare pentru că în compoziția ei intră hormoni. Este un import dăunător atât pentru organism, cât și pentru balanța comercială a României – a spus prof.univ.dr. Ion Stoian. Înainte exportam foarte mult în țări ca Germania, Franța, Italia, SUA, iar azi importurile au luat locul exporturilor. Către Rusia exportăm anual mărfuri în valoare de numai 25 milioane dolari și importăm în valoare de peste 1 miliard dolari. Eu nu spun să ne întoarcem la ceea ce a fost în comerțul cu Rusia – a precizat vorbitorul –, dar nici să trecem în celelalte extremități. Să nu ne sperie noțiunea de cliring, pentru că ea nu este o emanăție a sovieticilor. Practica sistemului de decontări fără numerar, a compensațiilor financiare, care nu necesită eforturi în valută, a fost elaborată de Anglia și s-a folosit pe larg în țările vest-europene după al doilea război mondial. De ce să n-o introducem și noi în actuala perioadă de criză? Am importat, acum doi ani,

util studenților, dar și altor cititori care doresc să cunoască istoria întemeiată pe documente. Ea operează o selecție optimă a documentelor oficiale și, cum își propune să pună în lumină eforturile de consolidare a statului național unitar românesc, ea se deschide, simbolic, cu Declarația Sfatului Țării de la Chișinău privind unirea Basarabiei cu România. Închei cu o felicitare adresată autorului, pentru noua sa carte, dar și editurii, tipografiei, tuturor celor care au contribuit la introducerea în circuitul cultural a acestei remarcabile lucrări – a spus vorbitorul.

Prof.univ.dr.Valeriu Răpeanu și-a început cuvântul astfel: Dacă mi s-ar cere să fac un portret profesorului universitar Ioan Scurtu aș începe cu o secvență desfășurată, în urmă cu 17 ani, la etajul IV din corpul central al fostei Case a Scânteii. Directorul Editurii Encyclopedie trecea precipitat cu o carte în mână, prăospătă apărută, o carte a profesorului Scurtu. O carte curajoasă, aşadar riscantă; în paginile ei, oameni vigilienți descoperiseră multe observații neortodoxe și, ca atare, cereau retragerea ei de pe piață. Era o epocă de risc, dar erau atunci și intelectuali de valoarea lui Ioan Scurtu, care își asumau riscurile din respect față de adevăr, față de trecutul nostru național – a spus vorbitorul. Azi avem de-a face cu mulți pretinși foști protestatari – disidenți de Athénée Palace –, dar care nu și-au asumat niciodată riscurile personalității de mare curaj și valoare care este Ioan Scurtu. De altfel, întreaga sa operă stă mărturie

în acest sens. și ea se îmbogățește odată cu trecerea anilor. În vremea din urmă, profesorul universitar Ioan Scurtu a elaborat mai multe lucrări de

finală – a spus în încheiere prof.univ.dr.Valeriu Răpeanu.

În finalul reunii, prof.univ.dr. Ioan Scurtu a mulțumit pentru cuvintele ce i s-au adresat. După care a spus că această carte s-a născut dintr-o necesitate didactică și tot dintr-o asemenea necesitate urmează să apară, în scurt timp, volumul al doilea, cu documente istorice mergând până în anul 1940. Nu-mi fac iluzii – a precizat vorbitorul – că cartenii noștri politici ar citi această carte, de vreme ce unii dintre ei afirmă că „istoria nu învață nimic”. Dar noi trebuie să ne facem datoria față de țară, față de trecutul ei și față de noile generații care au nevoie de repere morale.

După aplauzele celor prezenți, doi dintre participanții la această reuniune culturală au cerut permisiunea să citeze căte un catren elaborat ad-hoc. Geo Călugăru, redactor la revista „Pentru Patrie”: „Pe don profesor il stim bine – / Minte-n cap și sânge-n vine / E un exemplu pentru noi, / E adevărul: Scurt pe dos”. Rodica Indries, cititoare pasionată: „Taxa vamală de-ar fi vie, / Nu-i-ar sta-ncale ordin și nici sfat, / Luând măsuri cu gândul la moie / N-am importa ce-avem în propriul stat”.

Este și acesta un mod de a dialoga cu cititorii. Adeziunea lor sentimentală plămădește succesele de carte prin care Editura Fundației „România de Mâine” s-a făcut de fiecare dată remarcată ca o prezență activă, ca un reper cultural și este așteptată la fiecare Târg „Gaudemus” – Carte de învățătură”.

REVISTA OPINIA națională

Director:

Prof.univ.dr.

Aurelian BONDREA

Revista se poate procura prin abonament la toate oficile poștale din țară. În Catalogul RODIPET, revista se regăsește la poziția 2.256.

Costul unui abonament trimestrial este de 8.400 lei.

De asemenea, solicitări de abonamente se pot adresa redacției, cu plată prin mandat poștal sau disponibilitate de plată pe adresa:

Fundația „România de Mâine”, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 2511.1/rol-B.C.R.-Sucursala Unirea

Machetarea computerizată și tiparul executate de
LABORATORUL DE TEHNOREDACTARE ȘI
TIPOGRAFIA

FUNDAȚIEI „ROMÂNIA DE MÂINE”

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, Telefon: 330.40.40/interior 182
Revista OPINIA NATIONALĂ este înregistrată la Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci
la nr. 24.000/7.090.672 din 3 septembrie 1997.

De ce nu s-au rezolvat cum trebuie problemele economice și financiare în România anilor 1990-1999?

Din memoriile academicianului
Anghel Rugină
(S.U.A.),
profesor la
Universitatea
„Spiru Haret”

(Urmare din numărul trecut)

Totuși, repet că o cercetare mai șicură a operei lui Keynes indică, fără nici o îndoială, că doctrina lui în practică, cu recomandarea de monedă de hârtie și credit bancar nominal monetizat, împreună cu politica monetară și fiscală la nivel macro, în final la tangentă se unește cu doctrina lui Marx revoluționar, fără a fi nevoie de o revoluție violentă, ci treptat, pe calea pașnică și probleme nerezolvate complet sau cum trebuie. Este o strategie machiavelică ascunsă, dezvoltată la maximum.

Cititorul nu trebuie să se îndoiască de cele spuse în paragraful precedent, sau să se sperie că societatea colectivistă sub un alt nume va veni aşa curând peste noapte. Astă nu o spunem numai noi prin alicarea unui spirit critic maiorescian, dar o mărturiseste Keynes însuși în ultimul capitol, 24, din lucrarea lui fundamentală „The General Theory”. Iată ce scrie el la pagina 378, în traducere românească:

„În consecință, eu concep că o socializare întinsă a investițiilor se va dovedi drept singurul mijloc pentru a asigura o aproximare la „full employment”; deși acest fel nu exclude tot felul de compromisuri și expediente prin care autoritatea publică (Guvernul) va coopera cu inițiativa privată. Însă dincolo de această limită nu se face caz aici despre un sistem de socialism de stat care ar include întreaga viață economică a comunității”. Se vede aici sămânța ideologică a unui regim ce se vântură acum în lume sub titulatura de „Comunitarianism”, și anume un compromis între capitalism și socialism prin introducerea unui truc care să ascundă soluționarea legitimă și integrală a problemei de justiție socială prin „social safety net” (ocrotire socială de „gura lumii”), cum ar spune un țărăan român mai istet după exemplul lui „Moș Ion Rotăță” la Divanurile ad-hoc din secolul trecut).

avuțici naționale, fără a neglija și cauzurile unde justiția de egalitate completează pe prima și stabilitatea monetară și financiară se împlinesc și se respectă în întregime prin puterea legislației drepte și tradiției de OMENIE, indiferent unde ar fi pe globul pământesc unde trăim. Aceasta a fost conceptual de reformă integrală pe care Rugină l-a plămădit în casa d-rului Predoiu în America, în ianuarie 1990, și care nici după 9 ani de zile nu s-a considerat în mod serios de către Guvernul Roman, precum și de alte guverne care nu erau în starea României, dar nici prea departe față de drumul către societatea și economia colectivistă, antumană.

De asemenea, numele lui Nicolae Koyanu, care a crezut că un „Miracol economic” în România e posibil, fără ca să vadă planul care nu era încă scris, va rămâne legat de el pentru toate veacurile cât va exista o conștiință de român.

Cititorul acum poate să vadă de ce autorul planului a încercat și s-a luptat pe toate căile să convingă pe cei de la putere, ca și pe cei din opoziție, că România ca să facă progres, dar fără a crea alte probleme imediat sau în viitorul apropiat, nu are nevoie să aplique, cu alte cuvinte resping aplicarea atât a doctrinei lui Keynes și Marx, cât și curbele IS-LM a lui Hicks în versiunea prof. Radu Vasile.

În fond, toate soluțiile respinse de acest autor sunt un produs al unei gândiri unilaterale, derivată din aplicarea unei metodologii incomplete care pornește de la realitatea într-un stadiu de dezechilibru și, în loc să cerceteze mai departe și condițiile de echilibru general stabil, singura posibilitate de a descoperi direcția unde se află soluția cea mai bună, se mulțumesc cu inversarea procesului de găsire clasică, acceptă soluții de efect contra efect, adică la o situație de dezechilibru se aplică o soluție tot de dezechilibru. Rezultatul final este că suprapunerea unui dezechilibru nou (chiar dacă într-o haină deghizată) peste un dezechilibru vechi (dezvăluat de popor) nu aduce nimic folositor, decât, la început, o schimbare de decor, deoarece lumea cooperează din tot sufletul, sperând în ceva nou, de mai bine, pentru că, în curând, să vină deziluzia: dezechilibrul anterior s-a accentuat într-o formă nouă, iar problemele au devenit și mai complicate.

În decurs de 4 sau 5 ani ciclul cu speranță și deziluzii se închide, lumea e nemulțumită, iar în țările cu democrație formală se fac alegeri, guvernul vechi cade și se formează un nou guvern care repetă același joc de culise (dar sub o haină nouă), manipulat de experți cu nume noi, dar care găndesc absolut în același mod ca și grupul anterior, adică aplicarea de politică monetară și fiscală la nivel macro sau cunoscute formule socialiste. Același joc politic s-a rulat în România, întâi între 1990-1996 sub guvernarea Iliescu și acum se repetă în 1996-1999 sub guvernarea Constantinescu, iar lumea suferindă nu știe ce să mai facă și nici ce să mai zică. Unii clinici spun că toată această operațiune este montată ca un alt guvern viitor să pună cărțile pe masă și să spună poporului: „Mai vrei acumă democrație?”

În retrospectivă, total e fals iar răul nu derivă din oameni, ci din sistemul de găsire, respectiv metodologia întrebuiță, în cadrul nostru doctrina lui Keynes, Marx și curbele IS-LM a lui Hicks, care au fost respinse de acest autor

ca fiind „neducătoare la scop”, iar nu pentru că nu am putea să învățăm nimic din studiul lor.

Rog pe cititor să nu interpreteze greșit termenul „respins”, în sensul că nu aș respecta sau nu apreciez la justă valoare, în lumea ideilor, contribuția originală a lui Keynes, Marx, Hicks, economistul român Vasile Radu sau colegul prof. Zaman. Fără ei nu aș fi avut nimic de spus. De aici sunt dator eu o recunoaștere de sinceră apreciere față de toți, căci numai prin ei am putut să spun și eu ceva care sper că nu s-a spus încă. Mă refer la **Ecuăția Cunoștinței Unificate**: $S = f(A, P)$ care a fost utilizată în evaluarea de mai sus și care spune: Soluția practică la o problemă dată, adică „ S ” este funcție de considerarea întâi de realitățile actuale (factorul „ A ”) și apoi de modelul realităților potențiale (factorul „ P ”). Greșeala lui Keynes și Marx este că au gândit problemele numai în termeni de factorul „ A ”, neglijând factorul „ P ”, clasicii au făcut greșeala metodologică inversă, adică au concentrat toată atenția lor la factorul „ P ”, neglijând factorul „ A ”. Amândouă metodologile în aplicare au dus la un eșec.

Rugină a încercat o sinteză unică prin **Ecuăția Cunoștinței Unificate** care arată, în termeni de metodologie, ce a lipsit în trecut și de ce avem nevoie în viitor.

Pentru mai mult detaliu despre Ecuăția Cunoștinței Unificate, precum și despre deosebirea între școală nouă clasică integralistă (de echilibru stabil) și școală modernă globalistă (de dezechilibru și echilibru nestabil) rog consultați: **Teoria și Practica Economică** (1994)p. 31-38.

Principiul Imposibilităților în practică, valabil atât pentru doctrina lui Keynes, cât și pentru cea a lui Marx

Cele trei guverne conduse de Petre Roman, Theodor Stolojan și Nicolae Văcăroiu din timpul lui Iliescu, ca și cele două guverne prezidate de Victor Ciorbea și Radu Vasile sub administrația Constantinescu s-au aflat, din capul locului, într-o luptă pierdută cu **Principiul Impossibilităților în Practică** ce spune foarte clar: „Într-o economie mixtă capitalistică, ca și într-o economie planificată și condusă central de stat, unde circulația monetară este compusă din bani de hârtie și credit bancar monetizat nu există nici o formulă matematică sau economică pentru a calcula în orice moment circulația monetară de echilibru general stabil (căci dacă ar exista s-ar fi întrebuit de mult, mai exact din 1936, când Keynes a publicat carteaua sa de căptădii) și nici mijloace instituționale adecvate ca să implementeze corect o asemenea circulație monetară de echilibru stabil, adică să garanteze utilizarea optimă a resurselor naturale și umane existente (decă fără șomaj involuntar), stabilitatea prețurilor, bugetul public echilibrat, ordine în balanța comercială și de plată internațională, și nu mai puțin important, o distribuție echitabilă a venitului și aripii naționale”.

Exprimat în mod tehnic și cu referire la **politica monetară și fiscală** la nivel macro, se descoperă aceeași deficiență de principiu: (1) Nu există nici o formulă sau standard obiectiv și de încredere care să ne ajute a determina **timpul** concret când o

astfel de politică trebuie să intre în acțiune, așa încât problema de dezechilibru în cauză (șomaj, inflație, deficite etc.) să fie rezolvată complet, fără alte complicații. Mai mult decât atât: (2) Nu există nici o formulă sau standard obiectiv și de încredere ca să se calculeze proporția exactă a intervenției Băncii Centrale sau a Guvernului. Spre exemplu, dacă ne aflăm în fața unui pericol de inflație iminentă e ușor pentru consilierul național sau străin să spună guvernatorului BNR: ridicați dobânda oficială sau ridicați nivelul impozitelor. Dar până aici domnule consilieri n-ai spus prea mult. Problema este să ne spui **exact proporția: câte procente** – 2, 3, 4, 5... 10, 20 la sută așa încât pericolul inflației să fie oprit chiar atunci, la început?

Domnul consilier (național sau străin) nu poate să răspundă precis, științific la aceste două întrebări. Și atunci, inevitabil, timpul concret este sau prea târziu sau prea devreme. Iar proporția exactă devine sau mai mult sau mai puțin decât trebuie. În amândouă cazurile, problema nu este rezolvată, ci doar amânată și între timp devine și mai complicată. Era de datoria morală și statutară a guvernatorului să observe aceste lucruri, iar dacă consilierul (domestic sau străin) nu își îndeplinește funcția profesională cum se cuvine pentru plata primită, atunci el trebuie trimis acasă ca să învețe mai multă economic politică, căci cea pe care o știe nu e suficientă!

Adevărul științific rămâne în picioare că moneda de hârtie și de credit bancar nominal monetizat (nu de credit real acoperit) în față unui răspuns negativ la cele două întrebări de bază – (1) și (2) – are **instabilitatea financiară inherentă** care nu se poate corecta prin nici o politică monetară sau fiscală concepută rațional la nivel macro sau de orice alt fel. Toată istoria economică și financiară a timpurilor moderne până în ziua de azi confirmă veracitatea **principiului Imposibilităților**.

Există sau nu există o teorie a tranziției de la socialism la economia de piață liberă fără probleme adiționale?

Una din probleme care nu s-a rezolvat încă, nici în Vest și nici în Est, este întrebarea: Există sau nu o teorie a tranziției de la socialism la economia de piață liberă fără probleme adiționale, dar nu la capitalism căci acela are problemele lui speciale? Economisii din Răsărit, acum când au libertate de găsire și cunosc realitățile socialismului, ar fi cei mai îndreptățiti să promoveze alte idei și un mod de găsire mai bun, mai ales după ce au văzut în ultimii ani că adoptarea economică de piețe capitaliste nu acționează cum trebuie, ci, dimpotrivă înrăutățește situația economică lăsată de socialism-comunism.

În același context, economisii români, mai ales cei care au acces la scaunul puterii, nu înțeleg, de ce în loc să găndească stând pe picioarele proprii, adică românește, inchid ochii și acceptă teza privind strategia macro, care se tot aplică de la 1990 încoace fără a da nici un rezultat pozitiv, ba din contră necazurile populației se înmulțesc?

(Va urma)

Cărți ale Editurii Fundației „România de Mâine” lansate la Târgul Internațional

Neîndoilenic, cel mai mare eveniment cultural din această toamnă este *Târgul Internațional „Gaudeamus, Carte de învățatură”*, desfășurat la București, între 10-14 noiembrie, sub egida Societății Române de Radiodifuziune, Romexpo și Editurilor ALL. Scriește și nu a fost întrucât prezența lui se resimte și dincolo de calendarul propriu-zis al manifestărilor, prin reverberații culturale profunde, prin resurrecția stăriilor de spirit legate de carte, de lectură, de scris. Este un adevarăt impede că România, prin literatură ei de toate genurile, prin apetența pentru citit și prin vocația de a înnobila scrierile cu învățătură îndeobște folositoare, se definește ca una dintre națiunile europene reprezentative. Oricine a fost prezent la această sărbătoare a cărții, cu manifestările diurne ale celor peste 110 edituri prezente, cu ample dezbateri pe teme preponderent editative, cu mărturisirile de credință ale autorilor, cu spontanele adezii ori întrebări ale cititorilor poate depune mărturii care să ateste caracterul de reușită deplină al celei de-a VI-a ediții a Târgului Gaudeamus.

Nu se poate să cu exactitate numărul vizitatorilor și cu atât mai puțin cel al cărților vândute, dar un lucru este clar: **sistemul educațional din țara noastră își regăsește principalii săi aliați care sunt carte de învățătură, carte ca instrument cotidian de lucru, carte de idei cu bătăie lungă.** Într-o vreme când imaginea căștigă în ampolare și frecvență, tinzând spre limitarea reflecției la durata ei adesea fulgorantă și la sensul ei nu o dată insidios, preferința românilor pentru cuvântul scris, pentru carte de învățătură atestă încă o dată propensiunea spiritului lor pentru echilibru, pentru sinteză, pentru opțiune. Așa se și explică faptul că, la această manifestare, au fost prezente standurile mai multor școli, licee și universități, cu probe ale eforturilor proprii în direcția orientării profesionale a tinerilor, stimulării competiției pentru introducerea în ecuația individuală a primatului autoperfecționării neconitenite. În climatul atât ornei neîmpliniri de ordin economic și social, cu regresumi și agresuni de tot soiul, când concluziile optimiste au cum lipsit chiar și de la principala dezbatere inițiată de organizatori („Reprezentă educăția o prioritate

*a clasei politice românești?”), să ne bucurăm, totuși, de disponibilitatea României de a mai putea rezista prin cultură, de a mai putea birui adversitățile în primul rând prin spirit. În orizontul acestei realități este firesc ca **Editura Fundației „România de Mâine”** să fi fost remarcată, aflată în centrul atenției vizitatorilor la recentul Târg al cărții de învățătură „Gaudeamus”. Fundația „România de Mâine” este ea însăși o instituție de cultură, de știință și de învățământ, cu caracter non-profit și nonguvernamental, aşadar o instituție educațională prin chiaresența ei, sub egida căreia funcționează Universitatea „Spiru Haret” unde se pregătesc peste 20.000 de studenți. Pe această realitate se întemeiază opțiunea ei de politică editorială. Activitatea Editurii Fundației „România de Mâine” a fost concentrată pe carte cu un larg orizont cultural de adresare, pe care l-a îmbogățit, între anii 1992-1999, cu circa 450 titluri, în câteva milioane de exemplare, tipărite într-o tipografie ultramodernă. Cu această orientare de principiu, este firesc ca **Editura Fundației „România de Mâine”** să-și concentreze atenția pe tipărirea de cursuri universitare și pe lucrări de sinteză. Larga audiență și însemnatatea națională a acestui gen de tipărituri se oglindesc și în faptul că lucrarea monumentală*

Enciclopedia performanțelor românești în secolul XX este prevăzută să apară succesiv, în peste 20 de volume, printr-un contract încheiat cu Agenția Națională pentru Știință, Tehnologie și Inovare. Tocmai această orientare de ansamblu a Editurii Fundației „România de Mâine” explică frecvența remarcabilă și structura profesională a vizitatorilor standului său: profesori universitari și preuniversitari, educatori de toate specialitățile, cercetători științifici, oameni de cultură și artă, foarte mulți studenți și elevi, părinți care se preocupă îndeaproape de educația copiilor.

Asemenea vizitatori, împreună cu membri din conducerea Fundației „România de Mâine” și a Universității „Spiru Haret”, cu decani și șefi de catedră, cu editori și ziaristi au fost prezenti în număr mare și la cele două lansări de carte, efectuate de Editura Fundației „România de Mâine” în ziua de 12 noiembrie: *Politica comercială externă a României*, de prof.univ.dr. Octavian Gh.Botez. Totodată, a felicitat Editura Fundației „România de Mâine”, care, în anii din urmă, a fost o prezență tot mai activă și remarcată la târgurile de carte. Apoi s-a referit la actualitatea și utilitatea deosebită a cărții profesorului Botez. Despre relațiile economice externe ale României s-au scris multe studii în ultimii zece ani, dar o interpretare globală și coerentă a întregii perioade

cauză alegerea celor două pentru lansarea la Târg nu a fost ușoară. A fost preferat criteriul celor mai recente apariții, dar cum și acesta are caracter relativ și se complineste cu alte criterii, într-o unitate valorică urmărită cu consecvență, este limpede că oricare dintre titlurile apărute în anul 1999 putea avea prioritate în această alegere. După care vorbitoarea a relevat faptul că *Politica comercială externă a României* este o lucrare de larg interes, pentru studenți și profesori, dar și pentru alți cititori, întrucât pune în lumină modul cum neajunsurile economice ale etapei de tranziție pe care o străbateau au ca sorginte, în mare parte, politica comercială externă a României din ultimul deceniu. Valoarea remarcabilă a cărții este ilustrată prin analiza aprofundată pe care se întemeiază și, totodată, prin faptul că această analiză merge la cauza stării curente de lucrări, în legătură cu care autorul oferă nenumărate idei, propunerile și sugestii de preîntămpinare sau de remediere a erorilor. La rândul ei, cartea prof.univ.dr. Ioan Scurtu oferă o suită reprezentativă de documente privitoare la relațiile dintre România și Marile Puteri între anii 1918-1933, ani de consolidare a statului național unitar român, desăvârșit la 1 Decembrie 1918, dar permanent amenințat de forțe externe revizioniste și destabilizatoare pentru pacea Europei. În stilul binecunoscut al autorului, cartea îmbină rigoarea științifică, spiritul obiectiv și expresia limpede, cu un aparat critic esențializat care, împreună, conferă lecturii un caracter atractiv și instructiv – a spus directoarea Georgeta Mitran. După care, pentru prezentarea primei cărți, a fost invitat să ia cuvântul prof.univ.dr. Constantin Mecu, prorector al Universității „Spiru Haret”. Vorbitoarea și-a început expunerea subliniind că este onorat, prin prilejul ce i se oferă, de a se referi la cartea *Politica comercială externă a României*, scrisă de economistul de seamă care este prof.univ.dr. Octavian Gh.Botez. Totodată, a felicitat Editura Fundației „România de Mâine”, care, în anii din urmă, a fost o prezență tot mai activă și remarcată la târgurile de carte. Apoi s-a referit la actualitatea și utilitatea deosebită a cărții profesorului Botez. Despre relațiile economice externe ale României s-au scris multe studii în ultimii zece ani, dar o interpretare globală și coerentă a întregii perioade

Mihai IORDĂNESCU

(Continuare în pag. 6)